

Józef Borzyszkowski

"Kronika Oliwska od 1945 do 1979 roku", z komentarzem ks. Zygmunta Iwickiego, Pelplin 2016 : [recenzja]

Acta Cassubiana 18, 310-312

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Borzyszkowski
Gdańsk

Kronika Oliwska od 1945 do 1979 roku.

**Z komentarzem księdza Zygmunta Iwickiego,
Rycerza Grobu Chrystusa w Jerozolimie,
wyd. „Bernardinum”, Pelplin 2016, ss. 220**

Prezentując najnowsze wydawnictwo ks. dr. Zygmunta Iwickiego, przygotowana przezeń do druku i wydana własnym sumptem pod firmą „Bernardinum” *Kronikę Oliwską*, czyli *Kronikę* parafii katedralnej w Oliwie z lat 1945-1979, warto na wstępie przypomnieć, iż jest to kontynuacja pięknego dzieła. Albowiem w 1999 roku w Oficynie Czac ukazała się niejako cz. I tejsze *Kroniki Oliwskiej*, dotycząca lat 1904-1945, również w opracowaniu – z komentarzem i sumptem ks. Iwickiego. Część I *Kroniki*, napisana w całości w języku niemieckim, jest dziełem czterech niemieckich duchownych – głównie proboszczów parafii, prowadzących ją do 1940 roku. Wydarzenia z pozostałych wojennych lat odnotowane zostały w 1945 roku dzięki pierwszemu polskiemu administratorowi parafii, ks. Leonowi Kossak-Główczewskiemu, który powierzył to zadanie dwom paniom, przedwojennym mieszkankom Oliwy – Marii Bechler (1919-1996), pracownicy Biblioteki Gdańskiej PAN i Stanisławie Bayer (1897-1989), prof. muzyki w Szkole Muzycznej w Gdańsku, ostatniej prezesce Sodalitji Mariańskiej. Całość tej *Kroniki* wydano w oryginale i w tłumaczeniu na język polski Stefanii Sychty.

Wartość publikacji tego rodzaju źródeł, a więc i *Kroniki Oliwskiej*, trudno przecenić. Tym samym trudno przecenić wkład właściwego jej edytora, autora niby tylko komentarza, pod którym to pojęciem kryje się bogactwo przypisów – objaśnień, uzupełnień, a także komentarzy. Stanowią one niemal połowę objętości prezentowanej książki. Szkoda jednak, że przypisy nie zostały ulokowane pod zasadniczym tekstem źródłowym, a na końcu książki. Ich ceną zawartość po trochu sygnalizuje obszerny „Wykaz literatury, źródeł oraz ich skróty”, zamieszczony niemal na końcu dzieła, tuż przed Indekssem nazwisk.

Kronika Oliwska od 1945 do 1979 roku jest w całości autorstwa przywołanego wyżej pierwszego administratora i długoletniego proboszcza ks. Leona

Kossak-Główczewskiego (1902-1998), urodzonego w Lamku na południu Kaszub, przedwojennego wychowanka Seminarium Duchownego w Pelplinie, w okresie okupacji niemieckiej więźnia obozów hitlerowskich. Jego kolegą i przyjacielem kursowym w Pelplinie, a także obozowym w czasie wojny, był bliski mu do śmierci ks. Józef Styp-Rekowski (1902-1969), jeden z najbliższych współpracowników ks. patrona Bolesława Domańskiego (1872-1939) i jego powojenny następcą na stanowisku prezesa Związku Polaków w Niemczech spod znaku Rodła. – Po zdaniu oliwskiego urzędu w ręce następcy ks. Mieczysława Goździewskiego (1929-2000), ks. Główczewski mieszkał nadal w budynku plebanii – kurii, służąc pomocą duszpasterską. Jego bardzo króciutki życiorys znajdujemy w przypisie 1. Szkoda, że choćby w postaci szkicu biograficznego nie znalazł się on w *Uwagach wstępnych*, gdyż jest to postać wyjątkowa – godna osobnej biografii. Bez wątplenia podstawowym dla niej źródłem jest – będzie prezentowana tu *Kronika Oliwska*.

Jedną z cech osobowości ks. prałata Leona Kossak-Główczewskiego była wyjątkowa skromność. Ona też decyduje o zawartości pisanej przezeń *Kroniki* – w pełni wiarygodnej, bogatej w różnorodne informacje, jednakże bardzo skromnej w odniesieniu do działalności, dziś byśmy mówili zasług, samego ks. proboszcza. Poza wydarzeniami z życia parafii, a po części diecezji, autor kroniki przywołuje również wydarzenia polityczne, jakie miały miejsce w kraju. Czyni to jednak w skromnym stopniu, wskazując głównie ich wpływ na sytuację Kościoła. Dotyczy to m.in. wydarzeń poznańskich 1956 roku i grudnia 1970 roku w Gdańsku. Siłą rzeczy koncentruje się na działalności duszpasterskiej i remontowo-inwestycyjnej, podkreślając zawsze zasługi innych duchownych, zwłaszcza biskupów i świeckich, a wśród nich ks. inf. Bernarda Polzina.

Lektura *Kroniki* przekonuje, iż parafia oliwska stanowiła autentyczną wspólnotę świeckich i duchownych; tych drugich otwartych na świat laików, jego różne środowiska i pokolenia. Jej proboszcz był swoistym ojcem, szukającym najlepszych form pomocy i posługi parafianom, człowiekiem otwartym na oddolne inicjatywy, np. tworzenia nowych parafii, doceniającym zasługi współpracowników. Jednym z jego wikariuszy był ks. Z. Iwicki, absolwent WSD w Olsztynie, wyświęcony w katedrze oliwskiej 22 lipca 1956 r. przez ks. bpa Franciszka Korszyńskiego, sufragana z Włocławka, byłego więźnia KZ Dachau. (Ks. Z. Iwicki, rocznik 1930, był wikariuszem i katechetą w parafii katedralnej od 1965 roku. W 1971 roku zamieszkał w Niemczech, a od 1978 roku w Szwajcarii. Jego życiorys, a przede wszystkim bibliografię jego prac – publikacji w języku polskim i niemieckim znajdziemy w przypisie 141 na s. 174-179).

Kronika oliwska, można i trzeba rzec autorstwa ks. Leona Kossak-Główczewskiego, stanowi pasjonującą lekturę. Wydana została w sztywnej oprawie,

z widokiem katedry oliwskiej na okładce. (Na ostatniej stronie okładki jest foto wydawcy – autora „komentarzy” i jego krótkie *curriculum vitae*). Kilka historycznych fotografii, głównie czarno-białych znajdujemy w podstawowej części książki. Kilka kolorowych, a konkretnie trzech kapliczek w części obejmującej przypisy. – Nie wiemy, czy w oryginalnym dziele, jakie wydawca otrzymał od następcy ks. L. Kossak-Główczewskiego, jest ilustracji, foto więcej. (Przydałby się tu typowy wstęp...).

Doceniając wielką wartość oryginału i ogromnego wkładu właściwego wydawcy – autora przypisów, często aż za bardzo rozbudowanych (np. przypis 315 dotyczący błogosławionej Doroty z Mątów – s. 196-201), można by mieć uwagi głównie do formalnego edytora – Wydawnictwa „Bernardinum”, które jak zwykle i tutaj nie zadbało o recenzję wydawniczą, ani o stronę redaktorską. Stąd też na stronie redakcyjnej dzieła znajdujemy informację na temat autorów zdjęć i okładki, a także składu, których jest trzech, a w zasadzie jeden Lech Chańko, ale nie ma imienia i nazwiska redaktora książki. – Jak można sądzić, takiego nie było, a pod tym względem Wydawnictwo „Bernardinum”, dysponujące świetną Drukarnią, jest niepoprawne...

Ks. Zygmunt Iwicki tą najnowszą książką, może mimo woli, uczcił także pamięć nie tylko ks. Leona Kossak-Główczewskiego, ale i swój jubileusz 60-lecia kapłaństwa. Jubilat pracę duszpasterską łączył od początku ze studiami historii sztuki, a potem jako doktor tej dziedziny nauki z badaniami i licznymi publikacjami. Wśród jego życiowych dzieł gros dotyczy Oliwy – dziejów katedry, konwentu cystersów oliwskich, zabytków sztuki... Niemniej ciekawe są monografie poświęcone rodzinnemu Lubiewu w Borach Tucholskich oraz rodzinie Iwickich, zawierające wspomnienia autora. Stąd wziął się między innymi artykuł Marka Sassa z Zespołu Szkół w Gostycynie pt. *Autobiografia – ważny element edukacji środowiskowej i międzypokoleniowej. Przypadek Zygmunta Iwickiego*, opublikowany na łamach czasopisma „Pedagogika Społeczna”, 2016, nr 1.

Wszystkie niemal opracowania, wydawnictwa ks. Z. Iwickiego mają po części edukacyjny charakter. Stanowią swoisty łącznik między dawnymi a współczesnymi laty, przybliżają współczesnym życie i dokonania poprzedników. Dotyczy także to w pełni *Kroniki Oliwskiej* z lat 1945-1979 i jej autora – ks. Leona Kossak-Główczewskiego, godnego nie tylko oliwskiej pamięci.